

P. E.A.
Poe

Prăbușirea
Casei Usher
și alte povestiri

Traducere din limba engleză și note
de Liviu Cotrău

POLIROM
2018

Cuprins

William Wilson.....	5
Prăbușirea Casei Usher.....	32
Omul făcut bucăți.....	56
Dracul în clopotniță.....	70
O coborâre în Maelström.....	81
Masca Morții Roșii.....	104
Puțul și pendulul.....	112
Crimele din Rue Morgue.....	132
Ligda.....	177
Eleonora.....	197
NOTE.....	205

Tremurând din toate măduarele, m-am întors pe băjbăite înapoi la perete, hotărât să pier acolo decât să risc teroarea puțurilor pe care imaginația mea le proiecta în varii locuri prin carceră. Într-o altă stare de spirit poate că aș fi avut curajul să pun numai decît capăt suferințelor mele aruncându-mă într-unul din aceste abisuri; dar acum eram cel mai desăvârșit laș. Pe de altă parte, nu puteam uita ceea ce citisem despre aceste puțuri, cum că extincția bruscă a vieții nu făcea parte din planul lor cel mai sinistru. Agitația spiritului mă ținu treaz ore îndelungi; dar într-un târziu am adormit din nou. Deșteptându-mă, am găsit lângă mine, ca mai înainte, o jimblă și un urcior cu apă. Mă chinuia o sete arzătoare și am golit vasul dintr-o înghițitură. Trebuie că puseseră în el un narcotic, căci numai ce băusem, și mă năpădi o toropeală irezistibilă. Am căzut într-un somn adânc, un somn adoma morții. Cât timp a durat, firește, nu-mi dădeam seama; dar când mi-am deschis iar ochii, obiectele din jurul meu erau vizibile. O lumină stranie, sulfuroasă, a cărei origine n-am putut-o afla la început, îmi îngăduia să văd întinderea și înfățișarea închisorii. În privința mărimii ei greșisem enorm. Întreg circuitul pereților săi nu depășea douăzeci și cinci de yarzi. Preț de câteva minute acest fapt îmi stârni un noian de vane frământări – vane într-adevăr! –, căci ce putea fi mai lipsit de importanță în împrejurările teribile care mă împresurau decît dimensiunile carcerii mele? Dar sufletul meu găsea un interes bizar în aceste fleacuri și încercam să-mi explic eroarea pe care o comiseseam în măsurătorile mele. Adevărul, în sfârșit, mi se revelă fulgerător. În prima mea tentativă de explorare număraseram cincizeci și doi de pași până în momentul când am căzut; trebuie atunci că am fost la un pas

sau doi de bucata de serj; în fapt, aproape că terminasem ocolul grotei. Apoi am dormit și, trezindu-mă, trebuie că am făcut cale întoarsă, presupunând astfel că ocolul era aproape dublu decât era în realitate. Confuzia din mintea mea m-a împiedicat să observ că-mi începusem înconjurul cu zidul în stânga și îl isprăvisem cu zidul în dreapta. Mă înșelasem și cât privește forma chillei. Bâjbâind drumul, descoperisem mai multe colțuri și astfel am dedus că ar avea o formă foarte neregulată, atât de puternic este efectul beznei totale asupra celui trezit din letargie sau din somn! Unghiurile erau pur și simplu cele ale unor mici adâncituri sau nișe, la distanțe inegale. Forma de ansamblu a închisorii era pătrată. Ceea ce luasem drept zidărie acum părea să fie fier sau alt metal, în planșe uriașe, ale căror lipituri sau îmbinări alcătuiau adâncitura. Întreaga suprafață a acestei îngrădituri metalice era vopsită grosier cu tot felul de arătări hidoase și respingătoare, născocite de superstiția macabră a călugărilor. Pretutindeni chipuri de demoni cu înfățișări amenințătoare, cu forme scheletice și alte imagini chiar mai înspăimântătoare acopereau și schimonoseau pereții. Am observat că siluetele acestor monstruozi erau destul de bine conturate, însă culorile păreau vagi și șterse, pesemne efectul aerului umed. Acum am băgat de seamă și podeaua, care era de piatră. La mijloc se căsca puțul rotund, din ale cărui fălci scăpasem; dar era singurul din carceră.

Toate acestea le vedeam în chip nedeslușit și cu mare efort, căci în timpul somnului poziția mea se schimbase considerabil. Acum zăceam pe spate, cât eram de lung, pe un soi de cadru scund de lemn, de care eram legat fedeleș cu un cordon lung semănând cu o chingă. Era răsucit de mai multe ori peste membrele și trupul meu, lăsându-mi libere doar capul și brațul stâng.

atât cât să mă pot servi, cu multă trudă, din hrana pusă într-un blid de lut care se afla lângă mine pe podea. Spre oroarea mea, am văzut că urciorul dispăruse. Spun „spre oroarea mea” fiindcă eram chinuit de o sete de nesuportat. Se părea că planul călăilor mei era tocmai să-mi sporească setea, căci hrana din blid era carne condimentată din belșug.

Ridicându-mi privirea, am scrutat tavanul temniței mele. Era înalt de vreo treizeci sau patruzeci de picioare și construit foarte asemănător cu pereții laterali. Într-unul din cadrele sale o figură foarte stranie îmi atrase întreaga atenție. Era figura pictată a Timpului, așa cum este el reprezentat de obicei, afară doar că în loc de coasă ținea ceea ce la prima vedere presupuneam a fi imaginea pictată a unui pendul uriaș, așa cum vedem la vechile orologii. Era însă ceva în înfățișarea acestui mecanism care mă îmboldea să-l privesc mai atent. În timp ce mă uitam la el direct în sus (căci se afla chiar deasupra mea), mi se păru că-l văd mișcându-se. O clipă mai târziu părerea-mi fu confirmată. Bătăia lui era scurtă și desigur înceată. L-am privit cu băgare de seamă câteva minute, mai mult cu teamă decât cu mirare. Obosit în sfârșit să-i tot privesc mișcarea monotună, mi-am întors ochii spre celelalte obiecte din celulă.

Un zgomot ușor îmi atrase luarea-aminte și, privind spre podea, am zărit câțiva șobolani enormi traversând-o. Ieșiseră din puțul aflat la vedere în dreapta mea. Chiar și atunci, în timp ce mă uitam, soseau degrabă, în haite, cu ochi nesățioși, ademeniți de mirosul cârnii. Mi-au trebuit mult efort și băgare de seamă ca să-i alung de lângă ea⁶.

Să tot fi trecut o jumătate de oră, poate chiar o oră (căci nu-mi puteam da seama decât aproximativ de trecerea timpului) până să-mi

ridic din nou privirile în sus. Ceea ce am văzut atunci m-a surprins și m-a uluit. Raza de oscilație a pendulului se mărise cu aproape un yard. Ca o consecință firească, viteza lui era și ea cu mult mai mare. Dar ceea ce mă tulbura în mod deosebit era ideea că acesta *coborâse* în chip sensibil. Am băgat acum de seamă – e inutil să spun cu câtă oroare – că marginea lui inferioară era alcătuită dintr-o lamă de oțel strălucitor, în formă de semilună, cam de un picior în lungime de la un corn la altul, coarnea orientate în sus și tăișul de jos fiind, evident, ascuțite ca lama unui brici. Tot ca un brici, aceasta părea masivă și grea, îngroșându-se de la tăiș spre corpul lat și solid de deasupra. Era agățat de o vergea groasă de aramă și întreg pendulul *șuiera* în timp ce se legăna prin aer⁷.

Nu mă mai puteam îndoi de soarta pe care mi-o rezervase ingeniozitatea monahală într-ale torturii. Agenții inchizitoriali aflaseră că știam de puț – puțul ale cărui orori fuseseră hărăzite unui eretic⁸ atât de temerar ca mine, *puțul*, imaginea iadului și, potrivit zvonurilor, Ultima Thule⁹ a tuturor pedepselor născocite de ei. Evitasem din pură întâmplare prăbușirea în acest puț și știam că surpriza sau căderea în capcana torturii alcătuiseră o parte însemnată din tot grotescul acestei morți în carceră. Faptul că mă ferisem să cad nu făcea parte din planul lor demonic să mă azvârle în abis și, astfel (nemaifiind nici o alternativă), mă aștepta un alt și mai blând sfârșit. Mai blând! În chinurile îndurate îmi venea să zâmbesc la gândul că foloseam un asemenea termen.

Ce rost mai are să povestesc despre lungile, îndelungile ceasuri de groază mai cumplită decât moartea, în cursul cărora număram oscilațiile repezi ale oțelului! Tol după tol, linie după linie, pendulul se lăsa în jos, tot mai jos, într-o coborâre

pe care o puteam aprecia doar la intervale care îmi păreau o veșnicie! Zilele treceau, pesemne trecuseră nenumărate zile, până când ajunse să se legene atât de aproape de mine, încât îmi făcea vânt cu răsufierea lui tăioasă. Mirosul oțelului ascuțit îmi pătrundea cu de-a sila în nări. Mă rugam Cerului, îl plictiseam cu rugile mele ca să-l facă să coboare cât mai iute. Parcă innebunisem de-a binelea, și mă sforțam să mă ridic în bătaia fiorosului iatagan. Și apoi, dintr-odată, cădeam într-o stare de apatie și zăceam, zâmbind acelei morți scilpitoare, ca un copil în fața unei jucării prețioase.

Urmă încă o perioadă de totală insensibilitate; ea fu scurtă, căci, venindu-mi în fire, am observat că pendulul nu coborâse simțitor. Ar fi putut fi însă lungă, deoarece stiam că erau demoni care băgaseră în seamă leșinul meu și care ar fi putut opri după voce oscilația. Revinându-mi, mă simțeam totodată – oh! – nespuse de rău și de slăbit, de parcă aș fi suferit îndelung de foame. Chiar și în agoniile aceluia răstimp firea omenească râvnea la mâncare. Cu un efort dureros mi-am întins brațul stâng atât cât îmi permiteau legăturile și mi-am însușit micile rămășițe pe care mi le lăsaseră șobolanii. Pe când duceam o bucățică la buze, îmi fulgeră prin minte un gând vag de bucurie, de speranță. Dar ce treabă aveam eu cu speranța? Era, după cum spuneam, un gând vag – omul are multe astfel de gânduri, care nu se întregesc niciodată. Simțeam că era de bucurie, de speranță; dar simțeam totodată că pierise tocmai când se înfiripa. În zadar mă zbăteam să-l împlinesc, să-l recapăt. Îndelungata suferință îmi anihilase aproape toate puterile obișnuite ale minții. Eram un imbecil... un idiot.

Oscilația pendulului era în unghi drept față de corpul meu întins. Am văzut că avea cornul

orientat în așa fel încât să străbată regiunea inimii. Îmi va sfâșia nițel serjul rasci, se va întoarce și își va repeta operațiunile mereu și mereu. În ciuda razei sale de oscilație înspăimântător de mari (vreo treizeci de picioare sau chiar mai mult) și a forței șuierătoare a coborârii sale, suficiente ca să despice chiar și pereții aceștia de fier, totuși, preț de câteva minute nu va izbuti să facă altceva decât să-mi sfâșie rasa; și m-am oprit la acest gând. Nu îndrăzneam să merg dincolo de această reflecție. Am zăbovit asupra ei cu o îndărătnică luare-aminte, ca și când, zăbovind în acest fel, aș fi putut opri *aici* coborârea lamei de oțel. Am încercat să mă gândesc la sunetul cornului când acesta va trece prin veșmântul meu, asupra senzației ciudate, tulburătoare, pe care frecarea tăişului de postav o va produce asupra nervilor. M-am gândit la toate aceste fleacuri până ce mi s-au strepezit dinții.

Aluneca în jos, neșovăielnic mai jos. Găseam o plăcere frenetică în a-i compara viteza în jos cu cea laterală. Spre dreapta... spre stânga... în lung și-n lat... cu țipătul unui duh blestemat!... drept spre inima mea, cu pasul furiosat al tigrului! Ba râdeam, ba urlam, după cum un gând sau altul precumpănea.

În jos, negreșit, neconținut, în jos! Șuiera la trei țoli de pieptul meu! Mă zbăteam cu putere, cu furie, să-mi eliberez brațul stâng. Era liber numai de la cot la vârful degetelor. Doar cu mare efort puteam să-mi duc mâna de la plătoul de lângă mine la gură, dar nu mai departe. Dacă aș fi putut rupe legăturile mai sus de cot, aș fi apucat pendulul și aș fi încercat să-l opresc. Era ca și cum aș fi încercat să opresc o avalanșă!

În jos... neîncetat... neînduplecat în jos! Ieneam și zvâcneam la fiecare oscilație. Mă chirceam instinctiv la fiecare voltă a sa. Îi urmăream cu